

Vad gör jag om hästen fått fång?

Fång är en sjukdom som drabbar hästar och andra hovdjur i alla åldrar, men vanligast är att fång debuterar i tio och tolvårsåldern. Även kor kan få fång. Sjukdomen visar sig främst genom smärta i hovarna.

★ Sjukdomen fång finns beskriven sedan lång tid tillbaka. Man kan hitta beskrivningar av sjukdomen redan i de hippokratiska skrifterna. På den tiden ansåg man att sjukdomen berodde på en obalans av de fyra kardinalvätskorna (blod, slem, gul och svart galla), och behandlingen bestod i att återställa balansen. Behandlingen innebar bland annat åderlätning och lavemang. Samma behandling har använts mot fång i över 1000 år! Senare kom teorier om att fång utlöstes av foder, framförallt mycket näringsrik sådant.

Trots att det är en sjukdom som funnits länge, och det har förekommit intensiv forskning på området, vet man inte helt säkert alla faktorer som leder till ett fånganfall. Det finns flera olika teorier och man har kunnat bevisa ett antal av dem, men hela gåtan är ännu ej löst.

Foderrelaterad fång

I litteraturen kallas denna typ av fång alimentär. Man vet att tarmfloran spelar en stor roll. En rubbning av tarmfloran, exempelvis efter en förätning av lättsmälta kolhydrater kan orsaka ett fånganfall. Exempel på detta är om hästen äter mycket spannmål eller spätt gräs. Fånganfallet kan också komma av en förgiftning. Det vanligaste är att hästar drabbas av fång under vår och sommarhalvåret i samband med bete.

Vissa växter orsakar lättare fång, exempelvis korsblommiga växter som sandtrav, sandvita och ängsbränna. När man i forskningssyfte framkallar fång,

Att sko hästen regelbundet och med en specialsko kan man lindra hästens smärta i samband vid sjukdomen fång. FOTO: ANITA NILSSON

använder man färskråg, majsstärkelse, oligofruktos och svart valnöt.

Ett fånganfall kan orsakas av en livmoderinflammation som i sin tur orsakas av en kvarbliven efterbörd. Detta kallas förslösningsfång. Bakterier i livmodern producerar endotoxiner, som i sin tur orsakar fång.

Belastningsfång och övriga orsaker

Belastningsfång uppkommer om en fot belastas för mycket så att det blir syrebrist i hoven, och lamellagret trasas sönder. Detta är ofta resultatet av att hästen har skadat ett ben, och därför belastar ett annat onormalt mycket, exempelvis vid en frakturläkning. Denna typ av fång kan drabba enbart en hov, medan de andra typerna drabbar alla hovarna.

Till dessa ovan orsaker, finns faktorer som spelar in vid fånganfall. Exempelvis viss mediciner, och då främst kortisonpreparat kan trygga igång ett fånganfall. Det finns också sjukdomar hos hästen som gör att de lättare kan få fång, exempelvis metaboliskt syndrom och cushing.

Symtom vid fång

Tidiga tecken på ett fånganfall är:

● Feber

● **Rörelsestörning:** Hästen rör sig annorlunda på grund av smärtan och förändringen i hovarna. Det finns fyra olika så kallade obelgrader:

1. Hästen står och skiftar vikten mellan benen, lyfter fötterna. När hästen skrittar ser man inte någon större förändring, men man kan i trav se ett kortare och stickigare steg.

2. Hästen skrittar villigt, men rör sig stelt, framförallt i vändningarna. Hästen kan även uppvisa ett karaktäristiskt dubbelsläende steg. Med detta menas att trekten sätts i marken distinkt före tådelen.

3. Hästen vill inte gärna skrit-

Visst är det skönt att vistas på bete för hästen men se upp med för frodigt bete, så hästen inte drabbas av fång.

FOTO: LIZA FRIBERG

ta, och ej heller lyfta frambenen. Står ofta i typisk fångställning med bakbenen under sig och avlastar frambenen.

4. Hästen rör sig inte om den inte tvingas. Ligger gärna.

Hovarna är varma. Detta är lättast att känna om man känner med baksidan av handen.

● **Förstärkt digitalpuls:** Denna känns om man känner strax ovanför, bak på kotan.

Om hovbenet har förflyttat sig, kan man känna att kronranden sjunkit in.

Det finns ett samband med hur mycket symtom och smärta hästen har och förändringen i hoven. Det finns fånganfall som inte resulterar i lägesförändring av hovbenet, och dessa har ofta lättare fångsymtom.

Vad händer vid ett fånganfall?

Om man experimentellt orsakar fång hos en häst, går det cirka 12–48 timmar från det att man givit hästen det fångframkallande fodret till dess att de visar de första symptomen på fång. Under denna tid kan de ha feber, men när fånganfallet väl startar, är ofta febern borta. Under denna period luckras lamellagret som

VETERINÄR LIZA FRIBERG
ÄR VERKSAM PÅ
STRÖMSHOLMS HÄSTKLINIK

är hovbenets uppbindningsyta i hovkapseln upp, och slits i sär. Hovbenet blir därmed mer rörligt inne i hovkapseln. När hästen börjar visa rörelsestörning på grund av fången, har hästen kommit in i en akut fas.

Hovbenet är nu mycket känsligt för rörelse. För varje rörelse, riskerar hovbenet att rotera, då det är en dragning bakåt, uppåt av djupa böjsenan.

Olika faser i behandlingen

Till att börja med är smärtlindringen viktig, samt att minimera effekten av fången i hoven. I det långa loppet är målet att hästen

ska bli så bra som möjligt. När hovkapseln vuxit ner i hovbenets nya läge, anses fången under läkning. Detta kan ta tid. Efter ett lättare fånganfall utan förändringar av hovbenets läge, får man räkna med att hästen bör vila från arbete i två till tre månader.

Efter ett svårare fånganfall med en tydlig lägesförändring av hovbenet, får man räkna med vila i nio månader. Detta är den tid det tar för hovkapseln att växa ner med ett bra samband med hovbenet. Tyvärr finns det hästar som ej blir bra, utan tyvärr måste tas bort. Man måste också beakta att en häst som en gång haft fång lättare får fång igen.

Akut behandling

Om man vet att hästen har förtit sig på kraftfoder, ska man kyla ner benen och hovarna ordentligt, gärna under flera timmar. Förr var det en gammal sanning att man satte hästen i en bäck, och detta är enligt ny forskning helt korrekt! Om man kyller hästen innan hästen har visat symtom, kan man lindra anfallet. Kylning i ett senare stadium, när hästen redan har börjat

visa symtom, ger endast en smärtlindrande effekt.

Det är av högsta vikt att hästen står still på boxvila med mjukt underlag. Ju mer hästen rör sig, desto större risk att det blir förändringar i hovbenets läge.

Man bör också ta bort allt kraftfoder.

Ring veterinär! Det gör väldigt ont att ha fång, och hästen är i behov av smärtstillande medicin. Veterinären kan då också avgöra om man ska behandla primärsak, exempelvis en kvarbliven efterbörd.

Om smärtan framförallt sitter i framhovarna, bör man utfodra med grovfoder i höhack eller i hönät, för att minska belastningen.

Man bör inte i ett akut läge transportera hästen in till klinik. Hästen belastar då hovarna ytterligare. Däremot bör man i ett senare skede, när hästens fång har stabiliserats, åka in till klinik för röntgen av hovarna. Man kan då avgöra hur hovbenets läge har ändrats och fatta beslut om hur kommande hovvård och behandling ska se ut.

LIZA FRIBERG